

Den inderste kerne – en æresoprejsning, en kvindehistorisk urimelighed og en påmindelse om kvinderollen

Publiceret 14/05/2021 i [Bøger/LIGESTILLING](#) af [Monica Krog-Meyer](#)

Print

ROMAN // ANMELDELSE – I sin anmeldelse af Lotte Kaa Andersens roman *Den inderste kerne* understreger Monica Krog-Meyer dobbelttydigheden i titlen. Den henviser både til Inge Lehmanns forskningsområde – jordskælv og Jordens kerne – og selvfølgelig til for kvinder at finde ind til *deres* inderste kerne, hvilket ikke var let for Inge Lehmann, som først sent blev anerkendt for sin forskning. Det er de kendsgerninger, romanen bygger videre på.

Lotte Kaa Andersen har skrevet en hjertegribende roman, der bygger på seismologen Inge Lehmanns liv.

Inge Lehmann? Du studser, for du aner ikke, hvem hun er.

Derfor skal du læse romanen *Den inderste kerne*, og så vil du som jeg være pavestolt over, at "lille Danmark" har fostret så dygtig en kvinde, så vidende om jordskælv, jordskælvsbølger og så stædigt forskende i, hvorfor de bølger opførte sig så mærkeligt. Hun fandt nemlig ud af, at jordens kerne ikke var flydende, som forskerne sagde. Der var også en fast kerne inde i midten.

Og det konkluderede hun altså i 1936! Det kunne ikke bevises dengang.

Til trods for, at det må siges at være temmelig sensationelt, så blev det aldrig belønnet eller værdsat i hendes samtid – herhjemme. Ude omkring i verden blev hun berømt og præmieret. Først da hun var en ældre kvinde blev der åbnet lidt for hyldesten i hendes fædreland.

Og hvorfor nu det?

Det er meget svært ikke at svare helt entydigt: Jo, fordi hun var kvinde.

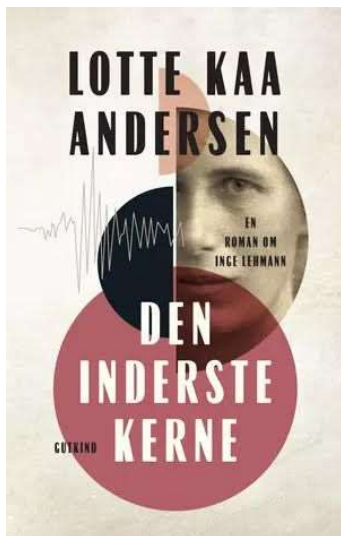
Hun kom aldrig til te hos kongen

Det er en virkelig god ide, Lotte Kaa Andersen har fået, at skrive denne roman om Inge Lehmanns liv. Dels fordi seismologen fortjener denne æresoprejsning, dels fordi det er godt for os danskere at blive mindet om, hvor småtskårne vi kan være. Det er let nok at sidde i 2021 og være forarget over, i hvor høj grad forskerverdenen fremhævede mændene og negligerede kvinderne. Det er så diffust, så langt væk, og "sådan var det jo dengang".

Men oplevet af Inge Lehmann gennem det meste af hendes liv, og gengivet via breve og erindringer, bliver det flovt og ubærligt at læse:

Da hun som 42-årig blev inviteret til te hos den svenske konge på slottet i Stockholm og ansøgte sin chef om at få fri og sine rejseudgifter dækket, var svaret, at de 3 dage måtte hun tage fri og "Ejheller kan statsgeodæten forvente at få private rejseudgifter betalt af statsmidler".

"Statsgeodæten" blev selvfølgelig ikke inviteret til det svenske kongeslot af private grunde, men netop fordi hun via sin forskning havde vakt kongens interesse.

Hun var for resten kun ansat i en administrativ stilling som statsgeodæt, men med titel af chef for seismisk afdeling og eneste kvinde med rang af officer. Alligevel skulle hun oversætte chefens papirer og andre sekretæropgaver. Forskning hørte ikke hjemme i arbejdstiden, men var henvist til hendes fritid og i ferier.

Hun kom aldrig til te hos kongen.

København uden udsyn og format

Bogen har en række eksempler på al den modstand og de mange benspænd, hun oplevede – fordi hun var kvinde.

Den matematiske forskning er et lukket herreværelse. Du mangler den vigtigste kvalifikation

Hun bliver forbigået ved forfremmelser, hun fik lavere løn end mændene, kollegerne negligerede hende, men brugte hendes forskning uden at nævne hende, og da hun senere søgte et professorat i geofysik, som hun af de fleste syntes selvskreven til, måtte hun lide den tort, at udnævnelsen blev udskudt på ubestemt tid: Hun var eneste kandidat, men kvinde.

Jeg kan mærke, hvordan det ulmer i mig af vrede over denne forskelsbehandling, når jeg læser det. København og Danmark var en tillukket lille andedam. Eller som hendes far siger på et tidligt tidspunkt, i romanen: ”Den matematiske forskning er et lukket herreværelse. Du mangler den vigtigste kvalifikation”.

Hendes mor så anderledes på det: ”Du må lære at føje dig lidt, Ingemor”.

LOTTE KAA ANDERSEN. FOTO: JENS ULRICH,

DIZZYBILD.DK

At hun havde potentialet til at blive noget stort, kan man forvise sig om ved at se på, hvad hun kom af: hendes oldefar indførte juletræsskikken fra Tyskland, hvor han kom fra, farfar grundlagde telegrafvæsnet i Danmark, hans ene bror var læge og den anden blev indenrigsminister og en af hovedmændene bag Grundloven. Hendes mostre gik med ved Amalienborg i 1915, da Kvindebevægelsen demonstrerede og fejrede, at valgretten for kvinder var indført.

Matematikken

Lotte Kaa Andersen indleder bogen med en vidunderlig beskrivelse, der giver et præcist tidsbillede af den lille Inges København (hun blev født i 1888) og som samtidig illustrerer den matematiske begavelse på vej:

”Hun tæller. Fire hvide lagener, der rusker i tørresnoren overfor, to mænd i lange frakker med mapper under armen og tre i brunt arbejdstøj. To damer med stramme små skridt bag tunge barnevogne, deres flettede net dingler fra styret, fulde af varer. Seks hestevogne, hun kan lide den hule lyd af dyrenes hove mod brostenene, syv duer på taget, en rotte i hurtigt løb langs rendestenen. Østerbrogade strækker sig langt i begge retninger, hun står på sin skammel med næsen mod ruden og tæller alt, hvad hun ser.”

Hun taler med sig selv på cyklen og diskuterer højt, da hun pludselig tænker på, hvad andre mon gør sig af tanker om hende lige dér

Faren opmuntrede til at forfølge talentet: ”Tallene er dine venner. Dem kan du altid regne med.” Og det gjorde hun. Skolens rektor, frk. Hanna Adler, var helt klar over hendes talent og støttede. Inge bestod eksamen og 1. del af matematik på universitetet, med topkarakter. Hun opnåede at tage til Cambridge for at tage en meget svær matematikeksamen.

Kun for at finde ud af, at også her var forskelsbehandlingen særdeles håndfast: Kun mænd fik formel eksamen, kvinder fik kun et diplom for deltagelse. Den skuffelse var tæt på at få hende til at opgive.

Det koster at være kvindelig forsker

Der var nok af modvind, og alligevel holdt hun fast i sin opdagelse: De jordskælvsregistreringer fra hele verden, som hun rekvirerede, *måtte* hun finde en forklaring på.

Det er meget smukt beskrevet i *Den indre kerne*, hvordan hun på sin cykel i Holte, hvor hun havde købt et lille sommerhus, endelig erkender, at jorden har en fast kerne. Hun taler med sig selv på cyklen og diskuterer højt, da hun pludselig tænker på, hvad andre mon gør sig af tanker om hende lige dér.

Og Lotte Kaa Andersen giver en fin antydet beskrivelse af, hvad denne intense forskerkarriere har af omkostninger:

”Hvad mon de ser, når de kigger på hende, en cyklende kvinde i gummistøvler med en praktisk hue trukket langt ned om ørerne og et alt for stort regnslag, der blafrer efter hende som et slør, det eneste, hun nogensinde kommer til at bære.”

Hun skrev så sin afhandling ”P” om jordens faste kerne. Men ingen reagerede. Flere ville ikke acceptere den, fordi hun var kvinde.

Rejsen til Amerika

Da det så allermest deprimerende ud for Inge Lehmann, var hun over 60, men fik tilbudt et ophold i USA, hvor man beundrede hendes resultater og ønskede hendes øjne på jordskælvsregistreringer der. Det var der også en helt anden spændende forklaring på.

Det er en befrielse at vide, at anerkendelsen vitterlig kom til Inge Lehmann i levende live, om end meget sent

I USA oplevede hun gudskelov forskerglæden, anerkendelse og ligeværd. Ung eller gammel, mand eller kvinde. Man blev bedømt ud fra, hvad man bidrog med. Og alle arbejdede sammen for et fælles mål.

Det må have været befriende, som kontrast til udelukkelsen herhjemme.

Årene gik og Inge Lehmann rejste verden rundt, selv op i en temmelig høj alder. Der var interesse for hendes viden.

MENS INGE LEHMANN FORBLEV ANONYM I DANMARK, BLEV HUN INVITERET TIL USA AF ANDREW JEFFREYS. VENSKABET MELLEM DE TO FORSKERE BLEV OGSÅ BESKREVET I [FORESTILLINGEN "JORDENS INDRE"](#) PÅ FOLKETEATRET I 2019 MED IBEN HJEJLE SOM LEHMANN OG KARSTEN JANSDORF SOM JEFFREYS. FOTO THOMAS PETRI, FOLKETEATRET

En forskerkollega i Cambridge, Harold Jeffreys, og hans kone Bertha blev uundværlige støtter. Bertha skubbede på, så Harold sendte brev til Københavns Universitet: Nu måtte de til at indse, at de skyldte den danske seismolog anerkendelse. Som han siger til konen i *Den inderste kerne*:

"Af en eller anden grund er Lehmann havnet i en blind vinkel, de ænser hende ikke. Måske har hun på en eller anden måde gjort sig upopulær, måske er det bekvemt at se den anden vej, og måske kan man i et lille land som Danmark slippe af sted med at se den anden vej, fordi der i mange år kun var ét universitet i landet og ingen konkurrence, jeg gætter bare."

Det er vist et rigtig godt gæt.

Det er en befrielse at vide, at anerkendelsen vitterlig kom til Inge Lehmann i levende live, om end meget sent. Så faldt æresbevisningerne også på stribe, med æresmedaljer, æresdoktorgrad, belønninger og ustandselige rejser med foredrag og hyldest.

I dag kan man beundre Elisabeth Toubros monument for Inge Lehmann foran Københavns Universitet. Som Universitetet selv skrev i 2017, da monumentet blev indviet ved et festsymposium: "Inge Lehmann er første frue på Frue Plads". Det var 24 år efter, at hun døde som 104-årig.

Forfatteren

Efter trilogien om familierne på *Hambros Allé 7-9-13*, og hvad finanskrisen kom til at betyde i de velstillede familier, er det et spændende skift Lotte Kaa Andersen har foretaget.

Man sidder med en følelse af, at hensigten i nogen grad helliger midlet, for hvor er det dog en vigtig historie, vi her får fortalt

Via breve og arkiver fra Inge Lehmann selv er et levet liv blevet til en roman, *Den indre kerne*. Og man skulle tro, at noget så svært forklarligt som jordskælvsbølger og geofysik kunne bremse læselysten, men det har ikke ramt mig. Det er lykkedes Lotte Kaa Andersen at skrive, så jeg bare labber det i mig. Jeg forstår, hvad det handler om, jeg forstår forskerens overvejelser og jeg forbliver interesseret i det vanskelige dilemma mellem at være kvinden og forskeren.

LOTTE KAA ANDERSEN PÅ FRUE PLADS FORAN INGE LEHMANN-MONUMENTET. BEMÆRK PORTRÆTTET AF SEISMOLOGEN OVER FORFATTERENS HOVED. FOTO: LARS KAA ANDERSEN

Som romanlæser må man være med på forfatterens spring i tiden. En traditionel biografi havde fortalt historien kontinuerligt. Indimellem er det svært at følge, hvorfor vi pludselig skal tilbage i Inges barndom, og så frem igen, men når der er over 100 år i et liv, så er det en lang historie. Afbrydelser er nødvendige.

Hvad skal man gøre ved sine minder?

En sidehistorie i *Den indre kerne* har sat mine tanker i gang, fordi vi alle står med de overvejelser: Hvad med alle mine private papirer, og tidstypisk i denne periode, alle brevene?

Inge Lehmann havde styr på sine ting og ville egentlig gerne have det hele destrueret, da hun levede sine sidste år. Gudskelov blev hun overtalt til at bevare sine optegnelser og noter. Så de er bevaret for eftertiden. Ellers havde forfatteren ikke haft det enestående materiale til at give liv til seismologen og kvinden Inge Lehmann.

Men samtidig åbnes der for, at vi andre får indsigt i familiestridigheder, familiemedlemmers sære sider og andre mere private fortællinger. Fx er det noget anstrengte forhold til søsteren Harriet, der var skuespiller, en vigtig del af fortællingen.

Er det nu rimeligt? Man sidder med en følelse af, at hensigten i nogen grad helliger midlet, for hvor er det dog en vigtig historie, vi her får fortalt. Omvendt er det en trøst, at der ikke er direkte arvinger, der skal indblandes i de nærgående beskrivelser.

Hvis vi er så heldige at opleve et Bogforum her i 2021, vil jeg foreslå en temadebat på en af Bogmessens scener om netop dette.

[LÆS FLERE ARTIKLER AF MONICA KROG-MEYER HER](#)

Lotte Kaa Andersen: Den inderste kerne

Udkommet 11. maj 2021 på forlaget Gutkind

Disclaimer: Jeg får i bogen tak fra forfatteren, opdager jeg. Det har, som hun skriver, kun været inspiration og lidt viden.

Fotos (hvor intet andet angives): Ditte Capion

- MONICA KROG-MEYER
- SENESTE ARTIKLER

Monica Krog-Meyer, tidl. radiovært, nu skribent, pensionist og mormor.
Født 1950, programmerarbejder og studievært. Har taget turen fra P3, via P4 og til P5.

Jeg skrev i 2010 "Plus-alderen - vi bliver jo bare ved!", der medfører mange muntre foredrag rundt i Danmark.